

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ- ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ**

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ- ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

της

ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Πάφος, Κύπρος

2014

Υποβληθείσα

σε μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων

για την απόκτηση του αυτοτελούς Μεταπτυχιακού Προγράμματος

MASTER OF ARTS στον Ελληνικό Πολιτισμό

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ- ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ- ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Επιβλέπων Καθηγητής

Ανδρέας Αγαθοκλέους

Εξεταστική Επιτροπή

Ανδρέας Αγαθοκλέους

Διοτίμα Παπαδή

Θάνος Βερέμης

Διευθυντής Προγράμματος

Διομήδης Μαρκουλής

Summary

Watching the latest developments in international news, while I was working on the present study, I realized how essential is for all of us to know and be taught about the Athenian Democracy. The system of government to which this specific assignment refers to had functioned in a very different way than what we experience in modern Democracy and this is what I intend to present below. For the Athenian citizens of the 5th and 4th century BC it would have been inconceivable to see all this violence and remain inactive. But, on the other hand, it is a great fallacy to believe that we can restore the institutions and characteristics of the Athenian Democracy to modern age even in the least. There are further dimensions to the notion of Democracy depending on each and every period and the general framework. That is exactly why it would be irrational if we demanded that the citizens of modern states be gathered in a specific place in order to take decisions concerning current issues; and that because of the heavy workload that people have to deal with nowadays. Nevertheless, people's direct participation in state decision-making could be achieved by other modern means like, for example, mobile phones and computers.

This theme triggered my interest right from the start because I consider it to be quite a current one. Furthermore, it is a theme that covers many fields like History, Philosophy, Theatre, Politics, and as a result it is placed amongst the most discussed and studied chapters of Ancient History. Our preserved texts written by the Ancient Greek Philosophers are an object of criticism especially today that more and more young and older people are disappointed and dissatisfied with the politicians and the state in general. At the same time, through the tragedies like, for example, those of Aeschylus' *The Suppliants* (*Hiketides*) and Sophocles' *Antigone* we see the importance that the laws had as well as the source of the people's authority in the heart of which lay the people themselves.

During the process of finding and collecting material for my study, I found multiple works and sources that have been written on this specific theme since it has triggered the interest of many researchers not only in Greece but even more so in Europe. I have

come to this realization while classifying the bibliography depending on the writer; whether he/she was Greek or other. The bibliography I found seemed to me quite useful concerning Athenian Democracy and its constitutions. From the sources I used, I singled out the scientific catalogue of the Ministry of Culture which I considered to be quite original and important concerning the progress of my research. This catalogue includes inscriptions and resolutions of the Athenian parliament and the demos as well which can be found today at the Epigraphical Museum.

Mainly, what I intend to prove through this specific assignment is the fact that the Athenian Democracy despite all its weaknesses has never stopped being the single system of government which has concerned researchers for 2,500 years after its birth. The above mentioned system of government was born in Greece and emerged again during the 18th century due to the French Revolution and the Age of Enlightenment by which the fundamental values of Democracy had risen to the surface, and these values are none other than Freedom, Isonomy (Equality before the Law) and Equality.

Περίληψη

Παρακολουθώντας τις τελευταίες εξελίξεις στη διεθνή επικαιρότητα, καθώς ασχολούμουν με τη παρούσα μελέτη, διαπίστωσα πόσο αναγκαίο είναι για όλους μας να γνωρίσουμε και να διδαχθούμε για την Αθηναϊκή Δημοκρατία. Το πολίτευμα για το οποίο γίνεται λόγος στη συγκεκριμένη εργασία λειτουργούσε με πολύ διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι η σύγχρονη Δημοκρατία την οποία βιώνουμε και αυτό σκοπεύω να παρουσιάσω στη συνέχεια. Για τους Αθηναίους πολίτες του 5ου και 4ου αιώνα π.χ. θα ήταν αδιανόητο να βλέπουν όλες αυτές τις βιαιότητες και να μένουν άπραγοι. Όμως από την άλλη είναι μεγάλη πλάνη να πιστέψουμε ακόμα και στο ελάχιστο, ότι μπορούμε να επαναφέρουμε τους θεσμούς και τα χαρακτηριστικά της Αθηναϊκής Δημοκρατίας στη σύγχρονη εποχή. Η έννοια της Δημοκρατίας παίρνει άλλες διαστάσεις ανάλογα με τη κάθε περίοδο και το γενικότερο πλαίσιο. Γι' αυτό ακριβώς θα ήταν παράλογο εάν για παράδειγμα απαιτούσαμε από τους πολίτες των σύγχρονων κρατών να συγκεντρώνονται σε ένα χώρο προκειμένου να λάβουν αποφάσεις για τρέχοντα ζητήματα και αυτό εξαιτίας του φόρτου εργασίας που αντιμετωπίζουν σήμερα οι άνθρωποι. Παρόλα αυτά η άμεση συμμετοχή του λαού σε αποφάσεις του κράτους θα μπορούσε να επιτευχθεί με άλλα σύγχρονα μέσα, όπως για παράδειγμα τα κινητά τηλέφωνα και τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Το θέμα αυτό μου προκάλεσε το ενδιαφέρον από τη πρώτη στιγμή, λόγω του ότι, το θεωρώ ιδιαίτερα επίκαιρο. Επιπρόσθετα είναι ένα θέμα το οποίο καλύπτει πολλούς τομείς όπως την Ιστορία, τη Φιλοσοφία, το Θέατρο, τη Πολιτική με αποτέλεσμα να κατατάσσεται σε ένα από τα πιο πολυσυζητημένα και μελετημένα κεφάλαια της Αρχαίας Ιστορίας. Τα κείμενα που μας σώζονται από τους Αρχαίους Έλληνες Φιλοσόφους αποτελούν αντικείμενο προβληματισμού ιδιαίτερα σήμερα που όλο και περισσότεροι νέοι, αλλά και μεγαλύτεροι είναι απογοητευμένοι και δυσαρεστημένοι από τους πολιτικούς και το κράτος γενικότερα. Ταυτόχρονα, μέσα από τις τραγωδίες όπως για παράδειγμα τις Ικέτιδες του Αισχύλου και την Αντιγόνη του Σοφοκλή βλέπουμε τη σημασία που είχαν οι νόμοι καθώς και η πηγή εξουσίας του λαού, που ήταν στην ουσία ο ίδιος ο λαός.

Κατά τη διαδικασία εξεύρεσης και συγκέντρωσης υλικού για τη μελέτη μου, εντόπισα πολυάριθμα έργα και πηγές που έχουν γραφτεί για το συγκεκριμένο θέμα, αφού έχει προκαλέσει κατά καιρούς το ενδιαφέρον σε αρκετούς ερευνητές, τόσο στην Ελλάδα και πολύ περισσότερο στην Ευρώπη. Αυτό το διαπίστωσα ταξινομώντας τη βιβλιογραφία ανάλογα με το αν ήταν Έλληνα ή άλλου ξένου συγγραφέα. Η βιβλιογραφία που εντόπισα μου φάνηκε ιδιαίτερα χρήσιμη και με διευκόλυνε στο να μπορέσω να σχηματίσω μια συνολική εικόνα για την Αθηναϊκή Δημοκρατία και τους θεσμούς της. Από τις πηγές που χρησιμοποίησα, ξεχώρισα τον επιστημονικό κατάλογο του Υπουργείου Πολιτισμού τον οποίο θεώρησα ιδιαίτερα πρωτότυπο και σημαντικό, για τη πορεία της έρευνάς μου. Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει επιγραφές και ψηφίσματα της Αθηναϊκής βουλής καθώς και του δήμου που σήμερα βρίσκονται στο Επιγραφικό Μουσείο.

Αυτό που κυρίως επιδιώκω να αποδείξω μέσα από τη συγκεκριμένη εργασία, είναι το γεγονός ότι η Αθηναϊκή Δημοκρατία παρ' όλες τις αδυναμίες της, δεν παύει να είναι το μοναδικό πολίτευμα το οποίο απασχολεί 2.500 χρόνια μετά τη γέννησή του. Το εν λόγω πολίτευμα γεννήθηκε στην Ελλάδα και αναδύθηκε ξανά το 18ο αιώνα με τη Γαλλική Επανάσταση και τον Ευρωπαϊκό Διαφωτισμό που έφεραν ξανά στην επιφάνεια τις θεμελιώδεις αξίες του Δημοκρατικού πολιτεύματος και αυτές δεν είναι άλλες από την Ελευθερία, την Ισονομία και την Ισότητα.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙ ΑΞΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΤΑΦΙΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ	3
1.1. Ο Επιτάφιος του Περικλή- Πελοποννησιακός Πόλεμος.....	3
1.2. Επικαιρότητα.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	9
2.1 Ετυμολογία- Ορισμός.....	9
2.2 Ιστορία της Δημοκρατίας.....	10
2.3 Χαρακτηριστικά της Αθηναϊκής Δημοκρατίας.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΘΗΝΑ.....	19
3.1 Δικαιώματα και Προνόμια των Πολιτών.....	19
3.2 Γυναίκες.....	23
3.3 Μέτοικοι	23
3.4 Απελεύθεροι.....	24
3.5 Δούλοι.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ	29
4.1 Εκκλησία του Δήμου	29
4.2 Βουλή.....	33
4.3 Άρειος Πάγος	36
4.4 Δικαστήρια.....	38
4.5 Άρχοντες	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥΣ.....	43
5.1 Σόλων	43
5.2 Πεισίστρατος.....	46
5.3 Κλεισθένης.....	47
5.4 Εφιάλτης	49
5.5 Περικλής	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	57
6.1 Διαφορές και Ομοιότητες Αθηναϊκής με Σύγχρονη Δημοκρατία	57
6.2 Γιατί είναι Επίκαιρη η Μελέτη της Αθηναϊκής Δημοκρατίας στις μέρες μας;	61
Συμπεράσματα	63
Βιβλιογραφία	68